

DE ECONOMISCHE CRISIS EN WERKGELEGENHEID VOOR VROUWEN IN STEDELIJKE GEBIEDEN IN KENIA

Wambui Rose Wamuthenya

SAMENVATTING

Vrouwen hebben bij de toetreding tot de arbeidsmarkt van oudsher een achterstand op mannen en in veel landen verdienen vrouwen ook minder dan mannen. De afgelopen jaren zijn er echter veranderingen ontstaan op de arbeidsmarkt in veel ontwikkelde en ontwikkelingslanden door trends als globalisatie en economische herstructurering.

Zo zijn er verschillende veranderingen opgetreden op de arbeidsmarkt in Kenia sinds de onafhankelijkheid in 1963. Dankzij een snelle uitbreiding van het onderwijssysteem is het aantal geschoolde arbeidskrachten bijvoorbeeld toegenomen. Verder zijn de lonen sinds de jaren zeventig sterk gedaald en heeft de invoering van structurele aanpassingen (*structural adjustment reforms*; SAP) in de jaren tachtig veranderingen in de structuur van werkgelegenheid, inkomen en armoede met zich meegebracht. De economie staat er slecht voor, wat blijkt uit een lage groei van het bbp en een daling van de inkomens en de levensstandaard. De werkloosheid en de werkgelegenheid in de informele sector zijn beide toegenomen (de werkgelegenheid in de informele sector is gegroeid van 20,0 procent in 1988 tot 79,1 procent in 2007), terwijl de werkgelegenheid in de formele sector of in dienstverband afgenomen is van 77,5 procent in 1988 tot 20,2 procent in 2007.

Dit proefschrift behandelt drie onderwerpen binnen de context van stedelijke gebieden in Kenia en tegen de achtergrond van dalende groeicijfers. Het onderzoek richt zich ten eerste op de factoren (menselijk kapitaal, individuele kenmerken en kenmerken van huishoudens) die de substantiële toename van de arbeidsparticipatie van vrouwen beïnvloeden. De arbeidsparticipatie wordt beschouwd als de effectieve participatiegraad omdat vrijwel alle vrouwen in 1998 deelnamen aan het arbeidsproces (87,2% in vergelijking met 58,4% in 1986). Ten tweede richt het onderzoek zich op sekseverschillen op het gebied van werkloosheid en ten derde worden de factoren die bepalen in welke sector mensen werk krijgen (de formele of de informele sector) onderzocht.

Het empirisch onderzoek in dit proefschrift is gebaseerd op twee cross-sectionele onderzoeken onder de beroepsbevolking die gehouden zijn in 1986 en 1998 en op eigen (voornamelijk kwalitatief) onderzoek uit 2003. De onderzoeken onder de beroepsbevolking zijn ruim tien jaar na elkaar gedaan, respectievelijk voor en na de invoering van de SAP. Recentere gegevens over de beroepsbevolking hadden de actuele situatie beter weer kunnen geven, maar het onderzoek uit 1998 is het meest recente onderzoek waarvan de gegevens openbaar toegankelijk zijn.

Wat het eerste onderwerp van het proefschrift betreft, blijkt uit de analyse dat de toestroom van vrouwen op de arbeidsmarkt grotendeels toe te schrijven is aan een toegenomen arbeidsparticipatie van getrouwde vrouwen. Omdat het opleidingsniveau van vrouwen is gestegen, waarbij vooral het aantal vrouwen dat voortgezet onderwijs heeft gehad is toegenomen, hebben ze betere vooruitzichten op de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd is in deze periode de invloed van het opleidingsniveau op het vinden van werk sterk afgenomen. In 1998 hadden afgestudeerden aan een universiteit evenveel kans op een baan als mensen zonder opleiding. Tussen 1986 en 1998 waren er reorganisaties bij de overheid en in het bedrijfsleven, sloten bedrijven hun deuren en kwamen er steeds meer banen op de tocht te staan. Ondanks de rol die de opleiding speelt, lijkt de sterke toename van het aantal (getrouwde) vrouwen op de arbeidsmarkt vooral verklaard te worden door de verslechterde vooruitzichten voor mannen, die in 1986 meestal kostwinner waren, en de onzekerheid over werk en inkomen die daarmee gepaard ging binnen huishoudens.

Op het gebied van sekseverschillen in werkloosheid zien we dat de sterke stijging van de participatiegraad van vrouwen niet gepaard gaat met een toename van het aantal vrouwen met een betaalde baan en dat werkloosheid daarom bij vrouwen een groot

probleem blijft. De werkloosheid onder mannen is daarentegen aanzienlijk lager en deze laat ook geen stijging zien. Op basis van de decompositiemethode van Blinder-Oaxaca wordt in dit proefschrift vastgesteld dat de kans om werkloos te worden sterk bepaald wordt door sekse, burgerlijke staat, het feit of iemand gezinshoofd is, en door kenmerken van het menselijk kapitaal als ervaring en opleidingsniveau. Uit de decompositieschattingen blijkt dat sekseverschillen in werkloosheid in beide perioden grotendeels, in ongeveer 81 tot 84 procent van de gevallen, toegeschreven kunnen worden aan het compositie-effect.

Wat betreft de werkgelegenheid in de formele sector blijkt ten slotte uit het onderzoek dat ervaring en opleiding in beide perioden zeer belangrijk geacht worden in deze sector. Het belang van onderwijs voor het krijgen van toegang tot de arbeidsmarkt neemt met ongeveer 8 procentpunt toe in de loop van de tijd (dit geldt zowel voor basis- als voortgezet onderwijs). Er zijn echter grote sekseverschillen. Voor mannen neemt het belang van onderwijs toe (van 7 tot 31 procentpunt voor voortgezet onderwijs), maar voor vrouwen neemt het af (van 49 tot 39 procentpunt voor voortgezet onderwijs). Dit wijst op een segregatie op de arbeidsmarkt. In de loop van de tijd neemt het negatieve effect van de huwelijks staat op de arbeidsparticipatie van vrouwen in de formele sector af, wat in overeenstemming is met de toename van het aantal getrouwde vrouwen op de arbeidsmarkt. Het onderzoek toont aan dat inkomensachteruitgang bij de echtgenoot samengaat met een sterke stijging in de arbeidsparticipatie van vrouwen in de informele sector, wat benadrukt dat de informele sector als laatste redmiddel gebruikt wordt. De toename van de arbeidsparticipatie van vrouwen in de kwetsbare informele sector is in overeenstemming met de feministische interpretatie van de structuralistische benadering van de informele sector.